

The background of the poster is a detailed, high-contrast black and white illustration of a grand pipe organ facade. The organ features two prominent vertical columns of pipes, each topped with a decorative canopy. The central console is highly ornate, with intricate carvings and a large, circular decorative element at the top. The entire structure is supported by a base with classical motifs. The text is overlaid on this background.

ŠTÁTNA FILHARMÓNIA KOŠICE

IX.

**MEDZINÁRODNÝ
ORGANOVÝ FESTIVAL**

18. mája 1979 — 30. mája 1979

Košice

Dom umenia

19.30 hod.

OTVÁRACÍ KONCERT
IX. MEDZINÁRODNÉHO ORGANOVÉHO FESTIVALU

Piatok 18. mája 1979

19,30 hod.

Dom umenia

ŠTÁTNA FILHARMÓNIA KOŠICE

Sólisti:

SERGEJ KOPČÁK — bas
MIROSLAV KEJMAR — trúbka
HANS HASELBÖCK, Rakúsko — organ
ERIK LUNDKVIST, Švédsko — organ
IVAN SOKOL — organ

Dirigent:

BYSTRÍK REŽUCHA

PROGRAM :

FÉLIX ALEXANDRE GUILMANT (1837—1911)

1. SYMFÓNIA PRE ORGAN A ORCHESTER, op. 42

Introduction a Allegro

Pastorale

Final

TADEAŠ SALVA (1937—

MUSICA IN MEMORIAM A. HONEGGER PRE SÓLO
TRÚBKU, BAS, ORGAN A SLÁČIKOVÝ ORCHESTER,
PREMIÉRA

JOSEPH RHEINBERGER (1839—1901)

KONCERT PRE ORGAN A ORCHESTER F DUR

Maestoso

Andante

Finale

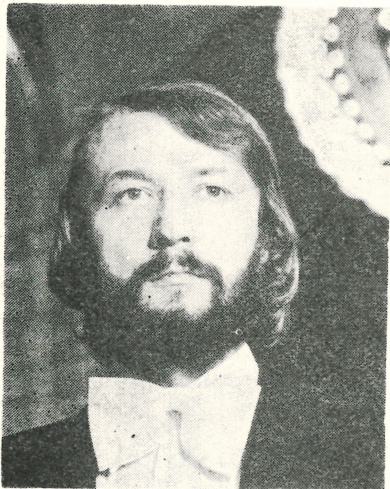

HANS HASELBÖCK je profesorom organovej hry a improvizácie na Vysokej hudobnej škole vo Viedni. Jeho medzinárodná kariéra začala po úspešnom dokončení štúdií na Vysokej škole hudobnej a na Univerzite vo Viedni. V rokoch 1958—60 získal tri prvé ceny na medzinárodných organových súťažiach v Haarleme v Holandsku. V r. 1967—69 získal prvé ceny za svoje organové skladby na Medzinárodnej európskej rozhlasovej súťaži v Seville. Hans Haselböck koncertuje po celej Európe, ale aj na Blízkom východe, USA a Kanade. Často spolupracuje s poprednými filharmonickými orchestrami (Viedeň, Praha, Katovice, Bratislava, Záhreb, Ankara a i.). Zúčastnil sa ako sólista mnohých hudobných festivalov (Viedenské hudobné týždne, Holandský organový festival, Promenádkoncerty v Londýne, Organový festival v Stockholme, Krakove, Olomouci, Ravene, Bologni atď.). Hans Haselböck nahrával pre popredné európske rozhlasové spoločnosti, ale aj v Turecku, Libanone, Egypte, USA a v Japonsku. Je členom jury v mnohých medzinárodných organových súťažiach. Je docentom Medzinárodných letných organových kurzov. V podaní profesora Hansa Haselböcka vyšlo mnoho platní, ktoré vydali rôzne gramofónové spoločnosti.

Pred desiatimi rokmi absolvent pražskej AMU, vtedajší profesor košického konzervatória IVAN SOKOL navrhol vedeniu Štátnej filharmónie Košice, aby počas koncertov Košickej hudobnej jari boli aj organové koncerty. Po uvážení všetkých možností, návrh bol prijatý a takto sa kládli základy terajšieho **Medzinárodného organového festivalu**. Nakoľko v Dóme sv. Alžbety bol renovovaný organ, sedem ročníkov Medzinárodného organového festivalu sa konalo tam. Po inštalovaní organu v Dome umenia sa ďalšie ročníky tohto festivalu konajú v tomto stánku umenia. Je to veľký prínos pre dramaturgiu koncertov, pretože je možné zaraďovať, ktorý bol menovaný sólistom Štátnej filharmónie, stal sa dramaturgom a organizátorom festivalu. Počas ôsmich ročníkov vystúpilo v Košiciach mnoho význačných československých a zahraničných umelcov. Košický medzinárodný organový festival zaradil sa medzi ostatné európske organové festivaly. Naše mesto sa stalo centrom organového umenia v ČSSR.

Veľkú zásluhu na tejto skutočnosti má sólista Štátnej filharmónie IVAN SOKOL, ktorému za skvelú reprezentáciu organového umenia po celom svete v prvých májových dňoch bol udelený titul „Zaslúžilého umelca“.

SERGEJ KOPČÁK patrí medzi najsľubnejšie talenty nášho vokálneho umenia. Študoval na košickom konzervatóriu, na VŠMU v Bratislave a v Bulharsku u prof. Popova. Po návrate do vlasti účinkoval v opere v Banskej Bystrici, Košiciach a teraz je sólistom SND v Bratislave. Vytvoril mnoho významných postáv svojho odboru. Zúčastnil sa niekoľkých medzinárodných súťaží, na ktorých získal cenné víťazstvá — 1973 Pražská jar, 1976 Mníchov, 1977 Rio de Janeiro. V sezóne 1977—78 stážoval v Teatro alla Scala v Miláne. R. 1978 získal titul laureáta Medzinárodnej tribúny mladých interpretov (UNESCO). Je častým hosťom významných operných scén v zahraničí (USA, Rakúsko, Taliansko). Pravidelne hosťuje aj na koncertných pódioch s Českou filharmóniou, Slovenskou filharmóniou a Štátnou filharmóniou Košice.

MIROSLAV KEJMAR sa narodil v r. 1941. V ôsmych rokoch sa začal učiť na husliach, o tri roky neskoršie zoznámil sa aj s trumpetou. Tomuto nástroju ostal verný najprv ako amatér, neskôr účinkoval v profesionálnych tanečných orchestroch. Po tejto praxi začal sa učiť na konzervatóriu a štúdiá dokončil na pražskej AMU v triede prof. V. Paříka. Od r. 1970 je členom Českej filharmónie, no okrem toho účinkuje aj v kvintete „COLLEGIUM MUSICUM PRAGENSE“ a „HARMONII ČESKÝCH FILHARMONIKŮ“. Miroslav Kejmar pravidelne účinkuje ako sólista. „...Takých vynikajúcich trumpetistov, ako je Miroslav Kejmar, sa príliš mnoho na svete nerodí...“, končí svoju recenziu Mladá fronta.

TRETÍ KONCERT
IX. MEDZINÁRODNÉHO ORGANOVÉHO FESTIVALU

Pondelok 21. mája 1979

19,30 hod.

Dom umenia

ERIK LUNDKVIST

Švédsko

PROGRAM :

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685—1750)
PRELÚDIUM A FÚGA h mol

NICOLAS DE GRIGNY (1671—1703)
RECITATÍV V TROCH ČASTIACH
DIALÓG

JOHANNES BRAHMS (1833—1897)
PRELÚDIUM A FÚGA g mol

GASTON LITAIZE (1909—
TOCCATH SUR LE VENI CREATOR

CÉSAR FRANCK (1822—1890)
PASTORÁLE

OLIVIER MESSIAEN (1908—
FANTÁZIA

OTTO OLSSON (1879—1964)
SINFÓNIA č. 2, op. 50
Introdukcia a Allegro
Chorál
Finále

Košický skladateľ František Xaver Zomb

Významné a bohaté architektonické, výtvarné a literárne pamiatky v Košiciach nepriamo svedčia aj o bohato rozvinutom hudobnom živote. Zo zachovaných materiálov sa dozvedáme, že tu znela hudba európskej gotiky, hudba slávnych majstrov renesančnej polyfónie, veľkolepé oratóriá, omše a kantáty baroka, symfónie viedenských klasikov, českých hudobníkov 18. a 19. storočia. — Rovnako však znela tu i hudba domácich majstrov, hudobných skladateľov Jozefa Košoviča, Františka a Jozefa Zomba, Oldřicha Hemerku a iných. Najmä k domácim skladateľom starších období sme sa donedávna zachovali macošky. Dlhو čakali — a niektorí ešte čakajú na svoje primerané ocenenie v kontexte nielen hudobného života Košíc ale i z hľadiska celoslovenského hudobného diania.

K reprezentantom hudobného života v Košiciach na prelome 18. a 19. storočia patrí aj košický rodák (zo široko rozvetvenej hudobníckej rodiny Zombovcov) **František Xaver Zomb** (1779—1823), skladateľ regenschori, publicista, pedagóg a výkonný umelec v hre na organe, klavíri, husliach. V rokoch 1811—1823 (teda do svojej smrti) pôsobil pedagogicky na najstaršej hudobnej škole na Slovensku, v Košiciach, ktorá vznikla roku 1784. Vo svojej dobe patril k váženým členom hudobno-umeleckej spoločnosti Košíc a členom košického umeleckého združenia (Kunstverein). Tieto mali na starosti pestovanie a šírenie hudobnej kultúry v meste. Zomb tu spolupracoval s kapelníkom grófký Andrásyovej A. E. Leebom, so skladateľom, vynikajúcim huslistom a violončelistom Jozefom Košovičom a ďalšími košickými hudobnými umelcami. Spolu s nimi sa zúčastňoval na hudobných produkciách vo vtedajších šľachtických a meštianskych domoch. F. X. Zomb bol v košických hudobných kruhoch známy nielen ako výborný výkonný umelec, ale aj ako uznávaný hudobný teoretik. O hudobnom živote Košíc publikoval do viedenského časopisu Allgemeine Musikalische Zeitung. Ovládal jazyk nemecký, slovenský, maďarský).

Dominantou bohatej činnosti F. X. Zomba je jeho skladateľská činnosť. Jeho skladateľský odkaz tvorí vyše 100 diel, z ktorých väčšina vyplýva z jeho funkcie regenschóriho a len malá časť je venovaná pedagogickým účelom. Jeho skladby, v ktorých sa prelínajú slohové prvky baroka a klasicizmu, zďaleka prerastajú rámec dobovej úrovne domácich skladateľov. Sú plné sviežosti, bezprostrednosti a úprimnosti výrazu.

Dielo F. X. Zomba v rukopise je uložené v Zbierke hudobnín z Dómu sv. Alžbety v Košiciach v Mestskom archíve v Košiciach.

Mária Potemrová

ŠTVRTÝ KONCERT
IX. MEDZINÁRODNÉHO ORGANOVÉHO FESTIVALU

Streda 23. mája 1979

19,30 hod.

Dom umenia

ŠTÁTNA FILHARMÓNIA KOŠICE

Sólisti:

ELENA HANZELOVÁ — soprán
DAGMAR PETKOVÁ — alt
VOJTECH KOCIAN — tenor
PETER MIKULÁŠ — bas
IVAN SOKOL — organ

Dirigent:

LADISLAV HOLÁSEK

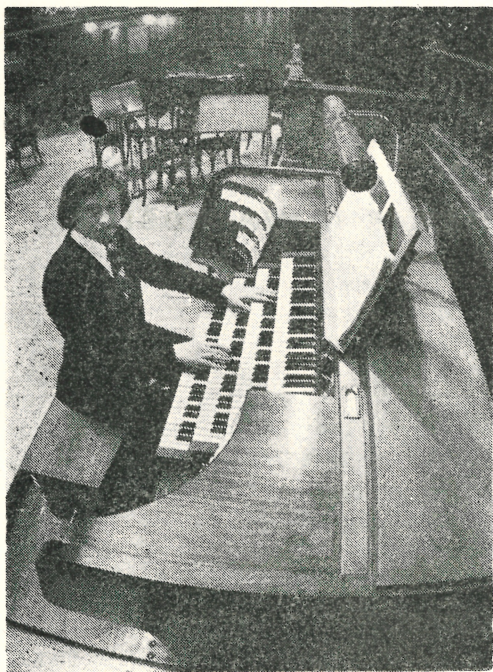
Spoluúčinkuje:

BRATISLAVSKÝ KOMORNÝ ZBOR

KONCERT Z DIEL KOŠICKÉHO HUDOBNÉHO SKLADATELA

FRANTIŠKA XAVERA ZOMBA

pri príležitosti 200. výročia jeho narodenia

Maďarský organista ISTVÁN ELLA narodil sa v r. 1947. Študoval na konzervatóriu Bélu Bartóka a na Hudobnej akadémii F. Liszta v organovej triede F. Gergelya a dirigovanie u profesora Z. Vásárhelyiho. Po obdržaní diplomu na Hudobnej akadémii v r. 1971 zúčastnil sa Medzinárodnej hudobnej súťaže organistov v Prahe a získal cenu. Od r. 1971 do r. 1974 študoval vo Weimare a Lipsku organ a improvizáciu pod vedením prof. Köhlera a dirigovanie u prof. Kocha.

V r. 1972 získal druhú cenu na Medzinárodnej organovej Bachovej súťaži v Lipsku. V r. 1974 vo Wittenbergu získal diplom dirigenta a dirigoval Filharmonický orchester z Halle. V tom istom roku reprezentoval generáciu maďarských organistov na medzinárodnej organovej súťaži Antona Bruchnera v Linzi a odniesol si odtiaľ prvú cenu. V r. 1976 prijal pozvanie na medzinárodnú súťaž organistov J. S. Bacha v Brugge, kde obdržal znova prvú cenu. István Ella úspešne vystupoval v mnohých európskych štátoch, ako sú Rakúsko, Fínsko, NDR, NSR, Švédsko, Švajčiarsko a ZSSR.

PIATY KONCERT
IX. MEDZINÁRODNÉHO ORGANOVÉHO FESTIVALU

Piatok 25. mája 1979

19,30 hod.

Dom umenia

ISTVÁN ELLA

Maďarsko

PROGRAM :

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685—1750)

PRELÚDIUM A FÚGA a mol

XI. KONTRAPUNCTUM Z „UMENIA FÚGY“

FELIX MENDELSSOHN-BARTHOLDY (1809—1847)

SONÁTA č. 4 B DUR, op. 65

Allegro con brio

Andante religioso

Allegretto

Allegro maestoso e vivace

ALEXANDER GLAZUNOV (1865—1936)

PRELÚDIUM A FÚGA d mol

MAX REGER (1873—1916)

INTRODUKCIA A PASSACAGLIA f mol

MAURICE DURUFLE (1902—

TOCCATA

LEON BATOR študoval na „Panstwowej wysokej hudobnej škole“ v Lodži, ktorú dokončil s vyznamenaním v r. 1953. Od tohoto času venuje sa umeleckej a pedagogickej činnosti. Zúčastňuje sa rôznych festivalov, na ktorých vystupuje na samostatných recitáloch alebo za sprievodu popredných orchestrov tak doma ako aj v zahraničí (NDR, Belgicko, Fínsko, ZSSR, ČSSR, Dánsko, Švajčiarsko, Juhoslávia a i.).

L. Bator často nahráva pre poľský rozhlas a televíziu, nahráva aj do francúzskych a nemeckých televíznych filmov. Je umeleckým vedúcim Medzinárodného festivalu organovej hudby v Olive. Od r. 1957 je docentom organového oddelenia Vysokej hudobnej školy v Gdansku. V r. 1970 zúčastnil sa Medzinárodného majstrovského organového kurzu v Belgicku, ktorý viedol Flor Peeters.

Za svoju rozsiahlu umeleckú a pedagogickú činnosť získal mnoho vyznamenaní ako „Zásluhy pre Gdansko“, „Zaslúžilý pracovník kultúry“, držiteľ „Zlatého kríža za zásluhy“ a mnoho iných vyznamenaní za umeleckú, pedagogickú prácu a za rozsiahle kultúrne práce v Gdansku.

ŠIESTY KONCERT
IX. MEDZINÁRODNÉHO ORGANOVÉHO FESTIVALU

Pondelok 28. mája 1979

19,30 hod.

Dom umenia

LEON BATOR

Poľsko

PROGRAM :

DIETRICH BUXTEHUDE (1637—1707)

PRELÚDIUM A FÚGA d mol

CHORÁL G DUR

FRANCOIS COUPERIN (1668—1733)

OFFERTOIRE SUR LES GRANDS JEUX, C DUR

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685—1750)

TOCCATA, ADAGIO A FÚGA C DUR

FELIKS NOWOWIEJSKI (1877—1946)

PASSACAGLIA Z V. SYMFÓNIE PRE ORGAN,
op. 45

MIECZYSLAV SURZIŇSKI (1866—1924)

IMPROVIZÁCIE OP. 38

TADEUSZ PACIORKIEWICZ (1916—

TOCCATA č. 2

LOUIS VIERNE (1870—1937)

FINÁLE Z I. ORGANOVEJ SYMFÓNIE OP. 14

FERDINAND KLINDA patří mezi popředných európskych organistov. Popri štúdiu medicíny, na Hudobnej akadémii v Bratislave študoval hru na organe, klavíri a kompozíciu. V hudobných štúdiách pokračoval v Prahe a vo Weimare. Vystúpil na mnohých európskych organových festivaloch (Rakúsko, Francúzsko, Belgicko, Švédsko, Poľsko a i.), kde kritika o jeho vystúpeniach písala v superlatívoch. Koncertne vystupoval vo všetkých hudobných centrách Európy a zámoria. Má veľmi široký repertoár, často účinkuje na recitálových koncertoch, ale aj za sprievodu popredných symfonických orchestrov. Je známy aj ako člen poroty mnohých organových súťaží. F. Klinda je profesorom VŠMU, sólistom Slovenskej filharmónie. Prednáša aj na medzinárodných majstrovských kurzoch a seminároch (USA, Fínsko, NDR). Je autorom mnohých článkov a štúdií o organe. Za svoju umeleckú činnosť získal mnoho vyznamenaní, medzi iným Štátnu cenu Kl. Gottwalda a titul Zaslúžilého umelca.

ZÁVEREČNÝ KONCERT
IX. MEDZINÁRODNÉHO ORGANOVÉHO FESTIVALU

Streda 30. mája 1979

19,30 hod.

Dom umenia

Dr. FERDINAND KLINDA

PROGRAM :

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685—1750)
CONCERTO a mol PODĽA VIVALDIHO
DVE CHORÁLOVÉ PREDOHRY
PARTITA e mol
PRELÚDIUM A FÚGA D DUR

OLIVIER MESSIAEN (1908—
L'APPARITION
TRI ČASTI Z CYKLU „LA NATIVITÉ“
VTÁCI A PRAMENE
DVE MEDITÁCIE

Pre organovú tvorbu 17. a 18. storočia najväčší význam má oblasť severného Nemecka, v ktorej reformované kostoly poskytovali väčšie uplatnenie pre hudbu a často sa stávali koncertnými sieňami. Organ sa tu stal centrom hudobného snaženia a záujmu a stáva sa skúšobným kameňom hudobníkov. Centrami hudobnej kultúry začínajú byť univerzitné mestá, v ktorých pôsobili veľkí majstri vtedajšej doby. Dôležitú úlohu v organovej tvorbe má rôznym spôsobom spracovaný chorál, na základe ktorého vzniká chorálová fantázia, chorálová predohra, chorálové variácie a v niekoľkých variantoch vyskytujúca sa fúga. Najvýznamnejším skladateľom tohto obdobia je **Dietrich Buxtehude**. Bol výborným organistom a množstvo foriem jeho skladieb súviselo s povinnosťami organistu. Jeho chorálové spracovania využívajú bohaté kolorovanie cantu firmu, umiestneného vždy vo vrchnom hlase, ale aj používaním nezmenenej chorálovej melódie. Prelúdia a fúgy sú po formovej stránke ešte toccatovými variačnými fúgami. V neskoršom období badať už odklon od tejto viacdielnosti k trojdielnosti, kde jednotlivé diely majú už iný charakter. V skladbách používa zaujímavú harmóniu s častou chromatikou. K najvýznamnejším jeho žiakom patrila **Nicolaus Bruhns**, ktorý bol nielen organistom, ale aj výborným huslistom. Pre jeho voľné skladby je charakteristické delenie na drobné diely neustálymi zmenami rytmu, tempa, štylizácie a vôbec kontrastnosťou jednotlivých dielov, čo dáva skladbám zároveň napätie a fantastičnosť. V niektorých skladbách je zdôraznený virtuózný prvok rýchlymi figuráciami na manuáloch a efektnými pedálovými sólamí. Najgeniálnejší predstaviteľ a završiteľ epochy hudobného baroka **Johann Sebastian Bach** zakotvil svoje umenie v neobyčajne rozmernom diele, jeho svojím počtom presahuje tisícku. Krátko po jeho smrti mnohé z jeho skladieb postupne strácali kontakt s obecenstvom, pretože rodiaca sa éra hudobného klasicizmu s celou svojou ideovou orientáciou už nenachádza pre hudbu barokového obdobia dostatočné porozumenie. Veľká časť Bachovej tvorby a z nej predovšetkým kantátové a organové kompozície boli v klasicizme považované za akýsi religiozny pozostatok. Navyše polyfónna faktúra bola veľmi vzdialená jasnému homofónnemu mysleniu klasicizmu. Romantizmus nanovo odkryl to nesmierne bohatstvo a dnes si už ani nevieme predstaviť organový koncert alebo festival bez tvorby predovšetkým J. S. Bacha. V umeleckom odkaze Bacha je najpočetnejšie zastúpená organová tvorba. Jeho záujem o organ bol trvalý, sám bol majstrom organovej hry a ako taký vo svojich skladbách využil všetky zvukové a technické možnosti tohto nástroja. Jeho organové skladby dodnes predstavujú jeden z vrcholov literatúry pre tento kráľovský nástroj. Na začiatku Bachovho pobytu vo Weimare sa zoznamoval s talianskou hudbou, čoho výsledkom boli úpravy cudzích skladieb, ale aj vznik skladieb, na ktoré malo vplyv práve toto štúdium. Bacha veľmi zaujala forma orchestrálnych koncertov, predovšetkým A. Vivaldiho, čoho výsledkom bola úprava piatich skladieb tohto typu pre organ. Tri sú od Vivaldiho (a mol, C dur, d mol) a ďalšie od veľmi nadaného vojvodu Johanna Ernsta. Na vrchole tohto „talianskeho obdobia“ vzniká **Toccata, adagio a fúga C dur**, tretia rozmerná skladba z mladosti, predstavujúca jedinou ukážku využitia foriem talianskeho koncertu, pre vytvorenie špecificky organového diela. Tri typické orchestrálne časti sa menia na tri typicky organové formy, spojené v celok. Úvodné manuálové a pedálové pasáže začínajú toccatu, ktorá má dokonala inštrumentálnu štylizáciu. Adagio sa vyznačuje kantilénou a samotná fúga nezapiera koncertantný dialogický prvok. **Prelúdium a fúga D dur** je druhou

Bachovou väčšou organovou skladbou. Začiatok a koniec prelúdia má ráz improvizálny, úvodné fanfáry majú pravdepodobne pôvod z francúzskej Ouver-
túry. Stredný diel je komponovaný formou sekvencií. Fúga má virtuózne
charakter, je priezračná, zrieka sa komplikovaných kontrapunktov a har-
monického bohatstva. Na konci pobytu vo Weimare alebo už v Götthene
vzniká **Prelúdium a fúga a mol**, so všetkými znakmi zreleho kompozičného
majstrovstva. Tematická závažnosť prevažuje nad efektnou nástrojovou
štylizáciou. Prelúdium je skôr toccatou improvizáčného charakteru, vy-
budované v nepretržitej gradácii, pri neustálom melodickom zvýrazňovaní
pôvodného motívu. Fúga pôsobí celistvo, čo sa dosahuje aj tým, že medzi-
vety sú odvodené z motivického materiálu témy. Počas pobytu v Lipsku
vzniká **Prelúdium a fúga h mol**. Je najlyrickejšou Bachovou organovou
skladbou. Prelúdium je vybudované z dvoch príbuzných tém, fúga má
znaky lyrizmu, len v jej závere sa pripojuje nový výrazný motív. Bach
vo svojej kompozičnej práci využíval všetky vtedy známe formy chorá-
lových spracovaní buď v ich pôvodnej podobe alebo navzájom rôzne
kombinované. Najmladšími skladbami v tejto oblasti sú Partity, ktoré sú
cyklami variácií na chorály. Pozorujeme v nich výrazné vplyvy lünebur-
ského organistu a skladateľa G. Böhma. Názvom partita sa označuje
nielen skladba ako celok, ale aj jednotlivé variácie.

V období romantizmu sa organovej tvorbe mimo iných venoval aj **Felix Mendelssohn-Bartholdy**. Vyrástal v prostredí, obklopený všetkým prep-
ychom a v blízkosti veľkých osobností svojej doby. Veľmi skoro vyrástol
skladateľsky a získal si povesť vynikajúceho klaviristu a dirigenta. V jeho
tvorbe upútava vyrovnanosť, jas, priam snečná pohoda, vopred určená
umelecká dráha, ideálna možnosť realizácie tvorivých plánov, úcta k tra-
dícii. Bol iniciátorom bachovskej renesancie, a práve jeho zásluhou začal
hudobný svet objavovať veľkosť Bachovho diela. Spojením svojich sklonov
skladateľských s intenzívnym kultom veľkých zjavov klasicizmu, s rene-
sanciou Bacha i Händla, vytvoril okolo seba ovzdušie, ktoré nepopiera-
teľne zmenilo nielen názor na hudbu, ale aj na jeho funkciu v spoločnosti
vtedajšej doby. Svoju tak typickú hudobnú reč uplatnil aj v organovom
diele, predstavujúcom 3 prelúdiá a fúgy a 6 sonát. Ako veľký obdivovateľ
tvorby Bacha, ale vedený presne vyhraneným smreom, mal veľký vzťah
k organovej tvorbe. Sonáty pre organ majú rôzny počet častí a ich nár-
dhera je v kráse použitých hudobných tém, z ktorých najmä pomalé časti
majú svoju hĺbku účinku. Všetky sú ovplyvnené intímnym výrazom kla-
virných skladieb, ktorý mal silný dosah nielen v dobe svojho vzniku,
ale orientoval klavírnu tvorbu takmer na celé ďalšie polstoročie. Mimo-
riadne cenný, i keď rozsahom nie veľký, je prínos **Johannesa Brahmsa**.
V organovej literatúre je to 11 chorálových predohier, „fúga as mol“
a v klasicckom štýle a vytríbenej polyfónii písané **Prelúdium a fúga g mol**.
Vo veľkom množstve ďalších mien vyniká **Max Reger**, ktorého tvorba je
vrcholom nemeckej organovej tvorby. Je jedným z tých romantických
skladateľov, ktorým bachovská kontrapunktická sadzba sa stala inšpirujú-
cou silou. Reger bol azda najväčším polyfonikom prelomu 19. a 20. sto-
ročia. Nepochopil tento princíp ako niečo, čo treba pietne udržiavať, ale
využil ho k tomu, že na jeho základe vytvára nové harmonické a tekto-
nické tvary a skupenstvá. V organovej tvorbe vyšiel zo slohu nástroja
a využil jeho zvukové vlastnosti tak pôsobivo, že sa stali estetickým prí-
nosom. Technickú náročnosť vystupňoval až k hraniciam hrateľnosti.
Franz Liszt má okrem niekoľkých drobnejších skladieb aj tri rozsiahlejšie
organové diela, ktoré sú silne poznamenané klavírnou štylizáciou a sú

zamerané na virtuózný efekt. Ani v nich nezaprel svoju transcendentnú klavírnú techniku, ktorou tak oslnil a získal všade úspechy. Jednou z nich sú chromatikou veľmi bohaté variácie na basso continuo prvej časti kantáty Weiner, Klagen. Juhonemecká organová tvorba obdobia romantizmu prvej polovice 19. storočia bola ovplyvnená koncertnými improvizáciami a typickou juhonemeckou ľudovou melodikou. V duchu takýchto melódií písalo veľké množstvo organistov. Druhá polovica 19. storočia sa už plne obrátila k ideálu orchestrálnemu a do organovej literatúry preniká forma akoby orchestrálne štylizovanej sonáty. **Joseph Rheinberger**, vo svojej dobe vysoko cenený, autor organových skladieb, bol označovaný za druhého Bacha. Avšak nedostatok osobitného prejavu a silne preromantizovaná melodika spôsobila skoré zaniknutie dvadsiatich sonát a množstva ostatných skladieb.

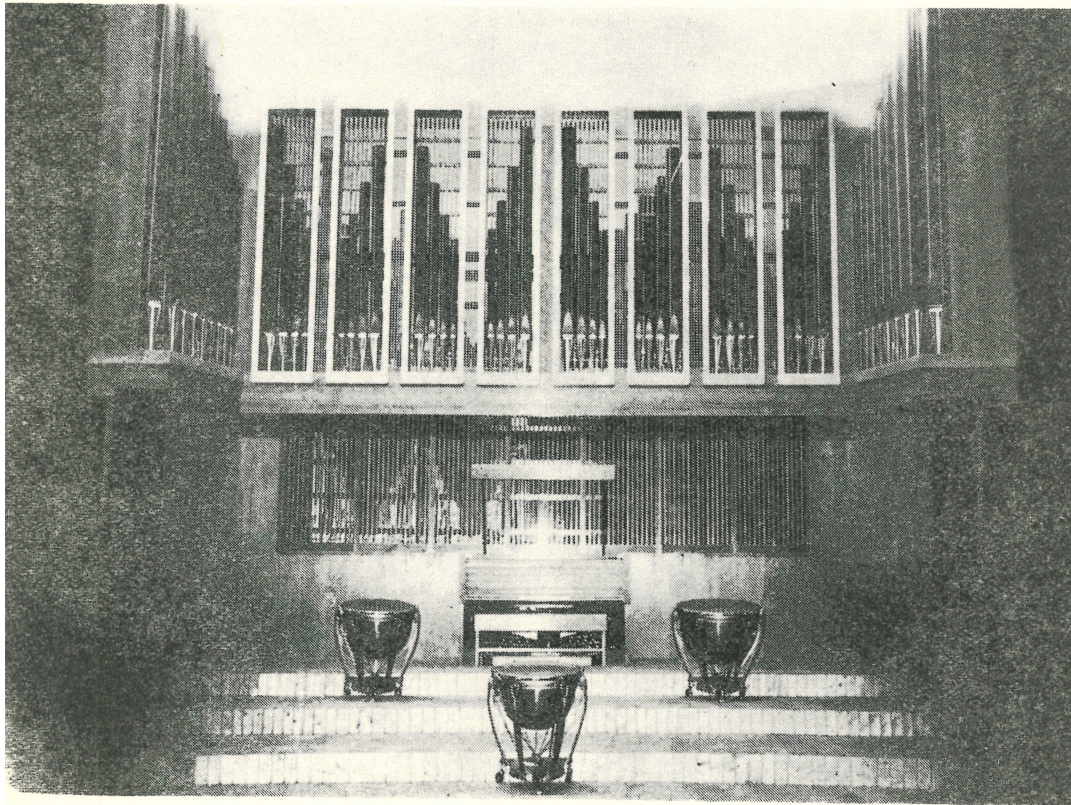
Vokálna tvorba vplývala vo Francúzsku aj na tvorbu organovú. Pestujú sa formy na základe cantu firmu, alebo formy imitačné. Rané barokové polyfónne formy začínajú rýchlo ustupovať do pozadia a celá organová tvorba sa uberať iným smerom. Vznikajú menšie suity, ako cyklus skladieb menšieho rozsahu. Polyfónia je veľmi jednoduchá, alebo ustupuje slohu homofónnemu. Pozornosti sa teší spracovanie chorálového cantu firmu, objavuje sa aj fúga, ktorá však v technike spracovania je zložitá, ale formou je pomerne jednoduchá. K skladateľom tohto obdobia patrí aj **Francois Couperin**, ktorý vo svojich organových skladbách spracovával úseky liturgických melódií. **Nicolas de Grigny** pôsobil ako organista. Už bohato používa polyfónne formy. Také sú aj niektoré skladby, v ktorých je homofónia kombinovaná s polyfóniou. Polyfónna práca je príkladná, harmónia zaujímavá, majúca sklon k chromatike. Francúzska organová tvorba romantizmu dosahuje svoj vrchol v diele **Césara Francka**. Organ bol najsilnejším inšpirátorom Franckovej hudobnosti a jeho vplyv nájdeme aj v skladbách orchestrálnych, komorných a klavírnych, nie v zmysle technickom, ale zvukovým ideálom. V organovej tvorbe vychádzal z typu francúzskeho romantického nástroja. U Francka oceňujeme viacej osobitosť hudobného prejavu než nástrojovej štylizácie, v ktorej pozorujeme i vplyv klavírnej techniky a orchestrálneho cistenia. Nie je to však nedostatok, ale obohatenie nástrojovej štylizácie, lebo tieto „cudzíe prvky“ majú vždy funkčný význam, tak ako to vidíme v Pastorále. Oba krajné diely majú lyrický charakter s pôsobivou kantilénou, kým v strednom diele sú opakované staccatové akordy výrazom radostného veselí. Medzi veľmi známymi skladateľmi druhej polovice 19. storočia patril **Alexandre Guimant**, ktorého skladby sa tešili veľkej obľube. Jeho **Symfónia pre organ a orchester č. 1, op. 42** je trojčasťová s rýchlymi krajnými a pomalou strednou časťou. Prvá časť začína pomalým úvodom, po ktorom sólový organ prináša tému v pedáloch. Aj druhú časť napísanú na spôsob fúgy otvára sólový organ, po ktorom polyfónia prechádza celou touto časťou. Tretia časť využívajúca bohato imitáciu plynie v neustálom pohybe s jasne stavanými témami. Prelom 19. a 20. storočia znamená vo francúzskej organovej tvorbe vývoj bohatej, efektnej nástrojovej štylizácie, po stránke formovej príklon k viacčasťovej organovej symfónii a k náladovým skladbám impresionistického ladenia. **Louise Vierne** študoval u Francka a Widora, bol organistom v Notre Dame a výborným pedagógom organovej hry. Jeho nevšedná nástrojová štylizácia, elegantná melodika, farebná harmónia, dávajú skladbám znaky pozoruhodnej osobnosti. Okrem šiestich symfónií, napísal 4 suity „Pieces de fantaisie“ a 24 menších „Pieces en style libre“. Jeho organové symfónie patria do repertoáru organistov na

celom svete. **Jehan Alain** bol veľkou nádejou francúzskej hudby. Zahynul na bojiisku druhej svetovej vojny mladý, 29-ročný. Býva niekedy nazývaný francúzskym Janáčkom, čo však nevystihuje presne jeho sloh, v ktorom akoby sa spojovala stredoveká magičnosť s nesmierne zložitým a psychologicky účinným slohom moderným. Litánie spracovávajú krátky melodic-ký úsek, ktorý má charakter gregoriánskeho chorálu, formou efektných variácií. Je to v podstate jediná veľká gradácia, ktorá sa stupňuje až k extáznemu záveru. **Gaston Litaize** je ďalším popredným francúzskym organovým virtuózom, venujúcim veľkú pozornosť aj kompozičnej práci. Jeho skladby sú bohaté nápaditosťou, ale aj hudobnou výpoveďou a využívajú veľké možnosti hry na tomto nástroji. Z jeho kompozičnej práce veľkej pozornosti sa tešia najmä tri zväzky skladieb pre organ. V podobných intenciaciach komponuje pre organ aj **Maurice Duruflé**. Francúzsky skladateľ **Olivier Messiaen** vyrástol v prostredí preniknutom atmosférou umenia. Hudbu študoval u Duprého (organ) a u Dukasa (kompozícia). V roku 1931 sa stal organistom v kostole sv. Trojice v Paríži a neskôr profesorom estetiky, teórie a analýzy rytmu na parížskom konzervatóriu. Patrí k najvýznamnejším zjavom súčasnej francúzskej skladateľskej školy, hoci to neznamená, že je aj najuznávanejším. Každá jeho nová skladba vyvoláva vzrušené diskusie, je predmetom hlbokých analýz, ale aj paušálnych odsúdení. Aj napriek jeho modernosti a novátorstvu, je hlboko spätý s dlhým vývojom hudby svojej krajiny, nadväzujúc na diela svojich predchodcov, predovšetkým Debussyho. Najmarkantnejšou zložkou jeho diela je rytmus, vychádzajúci z fundovaného záujmu o Orient. Messiaen nie je skladateľom dodekafonickým, či seriálnym, hoci dospel na okraj serializmu, avšak ten nikdy neprekročil. V prvom období jeho tvorby vzniká väčšina skladieb s náboženskou tematikou a mystickými názvami. Inšpiračným zdrojom tretieho tvorivého obdobia (vo vzťahu k programu) je pre autora príroda a v nej výlučne spev vtákov. Messiaen sa odborne vyznal v ornitológii, lebo vo svojom zaujatí „operenými priateľmi“, neponecháva nič náhodnému dojmu. V jeho diele zaznieva spev vtákov ako jediný základný hudobný materiál celého diela. Snaží sa ho na rozdiel od iných skladateľov reprodukovať naprosto verne, pričom chce podať i prostredie, dennú, alebo nočnú dobu, v ktorej sa ten-ktorý spev ozýva. Veľký význam má jeho tvorba v oblasti organovej literatúry. Rozširuje podstatne paletu výrazovosti organu, používa zaujímavé registrácie, využíva extrémne zvukové polohy, neobvyklé akordické reťaze, stavia proti sebe rôzne techniky hry, nové rytmické prvky a výrazný farebný a dynamický cit. Messiaenove rytmické a modálne výboje i inšpirácia orientálnou hudbou, nachádzajú v jeho farebnej, až niekedy bizarnej organovej hudbe svoju ozvenu. Ako skladateľ je vyzbrojený veľkou zvukovou fantáziou a vynaliezavosťou, ktorou je schopný obohatiť súčasný vývoj. Dômyselné, až rafinované zvukové efekty a konštruktívna technika sa v jeho diele spojuje s meditatívne ladeným a zvukovo zmyslovým účinkom. K dosiahnutiu veľkého účinku používa svojských výrazových prostriedkov, vlastných stupníc, zložitých indických rytmov a do krajnosti využíva farebné možnosti nástroja. **La Nativité du Seigneur** je najreprezentatívnejším organovým dielom, lebo sa v ňom v koncertovanej forme nachádza všetká štýlová bohatosť jeho hudby, čo naznačuje smer v jeho ďalšej tvorbe. **Deväť meditácií** (tak označuje svoje skladby), prinášajú hudobné zvýraznenie myšlienky, nachádzajúcej sa v texte. Kompozičné spojenie tu vystupuje v živých obrazoch, odkrývajúcich sa každému poslucháčovi. Programová stavba tohoročného festivalu umožní každému poslucháčovi bližšie sa zoznámiť s organovou tvorbou Messiaena.

V niektorých európskych krajinách bola v organovej tvorbe trochu iná situácia. Tieto krajiny boli v stavbe organov buď odkázané na cudzie vzory, alebo pri slabo rozvinutom organárstve boli odkázané na cudzích staviteľov. S tým súvisela aj organová tvorba, ktorá začala vznikať vo vo väčšej miere až v 19. alebo 20. storočí. V 19. storočí boli aj tam pestované formy, ktoré boli obľúbené v celej Európe, v 20. storočí sa venovala väčšia pozornosť rôznym formám chorálového spracovania. Tak to bolo aj vo Švédsku, kde organ bol bežným nástrojom, ale organová tvorba bola veľmi skromná. Zasluhou festivalu sa aspoň čiastočne oboznámime s tvorbou švédskeho skladateľa a organistu 20. storočia **Otta Olssonha**. Študoval na Konzervatóriu v Stockholme, kde neskôr pôsobil aj ako profesor teórie. Je významným skladateľom chrámovej a organovej tvorby, v ktorej prevládajú prelúdiá a fúgy. Podobná situácia bola aj v Poľsku, kde v 19. storočí mali dôležité miesto v organovej tvorbe bratia Józef, Stefan a **Mieczysław Surzyński**. Z nich najmladší Mieczysław sa už značne zameral na skladby koncertantného charakteru. K skladateľom z prelomu 19. a 20. storočia, tvoriacich ešte stále v romantickom duchu, patrí aj **Felix Nowowiejski**. Bol nielen skladateľom, ale aj dirigentom a výborným organistom. Študoval aj v Prahe u A. Dvořáka. Ďalším úspešným skladateľom, ktorý píše v duchu novoromantizmu je **Tadeusz Paciorekiewicz**.

Slovenskú organovú tvorbu na tohoročnom festivale reprezentuje **Tadeáš Salva**. Kompozíciu študoval u A. Moyzesa, J. Cikkera a B. Szabelského na Vysoké škole hudobnej v Katoviciach. Po absolvovaní štúdia pôsobil v rozhlasovej hudobnej redakcii v Košiciach, neskôr bol dramaturgom hudobného vysielania Čs. televízie v Bratislave a v súčasnosti pôsobí v SLUK-u. Slovenskú hudobnú tvorbu obohatil o viacero skladieb využívajúcich možnosti ľudského hlasu a jeho kombinácií. Vokálno-inštrumentálny žáner predstavuje ťažisko tvorby zrelého autora, ktorému nechýba zdravá invencia a bohatá zvuková a farebná predstavivosť. **Musica in memoriam Arthur Honegger**, pre sólo bas, sólo trúbku, organ a sláčikový orchester bola dokončená v roku 1977 a je venovaná organovému virtuózovi Ivanovi Sokolovi a Bystríkovi Režuchovi. Skladba používajúca svoje postupy a bohatú sadzobnú impulzivnosť má dve časti. Prvá časť vo svojom prvom diele zvyrazňuje drobný melodicko-rytmický prvok, ktorý sa objavuje striedavo medzi tromi sólistami, meniac neustále svoju podobu, kým sláčikový orchester pulzuje rovnakým pohybom so samozrejmosťou metrických zmien. V druhom diele prvej časti na nie rozsiahlej ploche zmohtnie delený sláčikový orchester v zmysle rytmicko-melodickom a vráti sa do pôvodnej nálady, avšak už len so sólovou trúbkou. Druhá, podstatne rozmernejšia časť — Ária, má tiež niekoľko dielov. V prvom autor traktuje skupinu sólových nástrojov, čo vyústi v kadenciu sólového organu. Po ňom bezprostredne nastúpi druhý diel, zverený len sláčikovému orchestru, ku ktorému sa neskôr pridajú všetky tri sólové nástroje. Celý tento diel končí akoby kadenciou sláčikových nástrojov, ku ktorým sa pridáva sólová trúbka. Po generálnej pauze celého orchestra nastúpi posledný diel, ktorý uzatvára sólový spev kryptogram a—h, h—e—g—e. Koncipovanie hudobného materiálu a exponovanie jednotlivých tém má charakteristické postupy, využívajúce polyrytmické a bilytmické vedenia jednotlivých nástrojov.

Zodpovedá: Anna Kovářová, riaditeľka ŠF, nositeľka vyznamenania
„Za vynikajúcu prácu“

Zostavila: Angela Janušková

Rozbor: Štefan Čurilla

Foto: Ladislav Chodík

Cena: 5,— Kčs

Náklad: 1 000 ks

VTK 2 81102-79